

DE REDACTIE PRIVAAT

BEGINSELEN VAN EUROPEES PRIVAATRECHT

1. In april 1994 is bij het Europese Parlement een resolutie ingediend, waarin de totstandkoming van een Europees Burgerlijk Wetboek wordt bepleit(1). Het is niet de eerste keer dat dit gebeurt. Vijf jaar tevoren had het Parlement al een dergelijke resolutie aanvaard(2). In de resolutie van dit jaar wordt uitdrukkelijk om steun gevraagd voor het werk van de commissie-Lando. Wat is en doet deze commissie? Om met het laatste te beginnen. De commissie houdt zich bezig met het ontwerpen van „Beginsele van Europees privaatrecht”.

In 1982 begon de commissie met haar werkzaamheden. Thans, twaalf jaar later, is het eerste deel van het werk gereed en ter perse (Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 1994). Dit deel heeft betrekking op de onderwerpen „performance” en „non-performance”. De Engeltalige uitgave bevat niet alleen een tekst en toelichting, maar ook noten over het nationaal recht van de lid-staten. Een Franstalige versie en vermoedelijk ook een Duitstalige en wellicht een Nederlandstalige uitgave zullen later het licht zien(3).

Sinds 1992 werkt de commissie aan de tweede tranche, waarin onderwerpen als totstandkoming, volmacht, nietigheden en uitleg aan bod komen. Vermoedelijk zal dit deel in 1996 gereed komen. Voor een derde reeks staan nog onderwerpen als cessie en verjaring op de agenda. Over de werkzaamheden van de Lando-commissie is inmiddels een aantal publikaties verschenen(4).

(1) DOC-DE/PR/250326, PE 207.670/13.

(2) Resolutie van 26 mei 1989, Pb EG 1989, C 158/400.

(3) De Engelse tekst is tevens afgedrukt in de bundel „Towards a European Civil Code” (Dordrecht/Nijmegen 1994), welke kort geleden onder redactie van A.S. Hartkamp et al. is verschenen.

(4) Zie Hugh BEALE, *Towards a Law of Contract for Europe: the Work of the Commission on European Contract Law*, in: Günter Weick (red.), *National and European Law on the Threshold to the Single Market*, blz. 177-196; Ulrich DROBNIG, *Ein Vertragsrecht für Europa*, in: *Festschrift für Ernst Steindorff*, Berlin/New York 1990, blz. 1141-1154; Ole LANDO, *Principles of European Contract Law*, in: *Liber Memorialis François Laurent*, Brussel 1989, blz. 555-568; dezelfde, *Principles of European Contract Law/An Alternative or a Precursor of European Legislation*, *RabelsZ* 1992, blz. 261-273; dezelfde, *Is codification needed in Europe? Principles of European Contract Law and the relationship to Dutch law*, *European Review of Private Law* 1: 157-170 (1993); Olivier REMIEN, *Ansätze für ein Europäisches Vertragsrecht*, *Zeit-*

2. Van de commissie-Lando maken deel uit juristen van de huidige lid-staten van de Europese Unie. Vrijwel alle zijn deze juristen verbonden aan juridische fakulteiten. Daarnaast hebben velen praktijkervaring. De Benelux is kwantitatief goed vertegenwoordigd met, Elvinger jr (Luxemburg), Hartkamp (Den Haag/Utrecht), Horsmans (Brussel/Louvain-la-neuve), M.E. Storme (Leuven) en ondergetekende (Utrecht). Er is de laatste jaren enige aandrang op de commissie gekomen om deze uit te breiden met vertegenwoordigers van de kandidaat-lidstaten. Praktische redenen — de kosten, het probleem van efficiënt vergaderen — hebben er tot dusver aan in de weg gestaan om deze wens te realiseren. Voorts is voorgesteld om ook andere onderwerpen dan het algemeen deel van het contractenrecht ter hand te nemen. Dit heeft recentelijk geresulteerd in de oprichting van een zustercommissie, die zich met financiële diensten (*netting*) bezig gaat houden.

De commissie komt momenteel tweemaal per jaar een week achtereenvolgende bijeen. Daartussendoor zijn er bijeenkomsten van de redactiekommissie die alle vergaderingen voorbereidt. De bijeenkomsten vinden afwisselend plaats in de universiteitssteden die in de commissie zijn vertegenwoordigd. De kosten worden — ten dele — gedekt door een subsidie van de Europese Commissie. Deze stelt daarbij wel eisen, in het bijzonder de eis dat de commissie sneller werkt dan tot dusver het geval was.

3. Sneller dan de commissie-Lando is in elk geval de Unidroit commissie geweest. Deze commissie heeft zich beziggehouden met het ontwerpen van soortgelijke beginselen als de commissie-Lando, maar dan op mondiaal niveau. De werkwijze en ook de resultaten van beide commissies lopen zeer parallel, hetgeen mede kan worden verklaard uit diverse personele unies. Vanuit de Benelux participeerden Fontaine (Louvain-la-neuve) en Hartkamp (Den Haag/Utrecht) aan de werkzaamheden. Deze werkzaamheden hebben dit jaar geresulteerd in de „Principles for International Commercial Contracts” van het International Institute for the Unification of Private Law

schrift für die Vergleichende Rechtswissenschaft 1988, blz. 105-122; Denis TALLON, Vers un droit européen du contrat?, in: *Mélanges offerts à André Colomer*, Paris 1992, blz. 485-494. Zie voor verdere literatuur B.W.M. TROMPENAARS, *Pluriforme unificatie en uniforme interpretatie*, diss. Utrecht, Deventer 1993, blz. 21-23.

(UNIDROIT) te Rome(5). Op het aanverwante terrein van het procesrecht is er natuurlijk het werk van de commissie-Storme(6).

Buiten deze drie commissies die een zeker officieel imprimatur hebben ontvangen, zijn er nog verschillende particuliere initiatieven op het gebied van het privaatrecht te vermelden. Een van de meest bekende is die van Gandolfi in Italië, die op basis van de *Codice civile* aan een Europees wetboek werkt(7).

4. Wat beogen deze beginselen van Europees of universeel privaatrecht? De „Preamble (Purpose of the Principles)’ van de UNIDROIT Principles verklaart hieromtrent:

„These Principles set forth general rules for international commercial contracts.

They shall be applied when the parties have agreed that their contract be governed by them.

They may also be applied when the parties have agreed that their contract be governed by ‘general principles of law’, the ‘lex mercatoria’ or the like.

They may [among others] provide a solution to an issue raised when it proves impossible to establish the relevant rule of the applicable law.

(5) Ook deze beginselen zijn voorwerp van een reeks beschouwingen; zie in het bijzonder de opstellen in de *American Journal of Comparative Law* van 1992 (de hierin becommentarieerde tekst is naderhand nog gewijzigd, niet principieel maar wel zodanig dat de nummering geheel is veranderd). Zie voorts de bijdragen van A.S. HARTKAMP, ‘The Unidroit Principles for International Commercial Contracts and the New Dutch Civil Code’, in: CJHB (Brunnerbundel), Deventer 1994, blz. 127-137 en ‘Principles of Contract Law’ in A.S. Hartkamp et al. (red.), *Towards a European Civil Code*, Dordrecht/Nijmegen 1994, blz. 37-50.

(6) *Projet de directive sur le rapprochement des lois et règles des Etats-Membres concernant certains aspects de la procédure civile*, Gent 1992. Het voorstel heeft betrekking op een veertiental onderwerpen: 1. La conciliation, 2. Le commencement de la procédure, 3. L’objet du litige, 4. La découverte des documents, 5. Le témoignage, 6. La technologie et le preuve, 7. Le désistement, 8. Le défaut, 9. Les frais de justice, 10. Les mesures provisoires, 11. L’injonction de payer, 12. L’exécution forcée, 13. L’astreinte, en 14. Dispositions générales. Zie hierover Konstantinos D. KERAMEUS, *Procedural Unification: The Need and the Limitations*, in: I.R. Scott (ed.), *International Perspectives on Civil Justice, Essays in honour of Sir Jack I.H. Jacob QC*, London 1990, blz. 47-66; Hanns PRÜTTING, *Auf dem Weg zu einer Europäischen Zivilprozeßordnung/Dargestellt am Beispiel des Mahnverfahrens*, in: *Festschrift Baumgärtel*, 1990, blz. 457-469; M. STORME, *Perorazione per un diritto giudiziario europeo*, *Rivista di diritto processuale* 1986, blz. 293 e.v.; dezelfde, *Rechtsvereinheitlichung in Europa/Ein Plädoyer für ein einheitliches europäisches Prozeßrecht*, *RabelsZ* 1992, blz. 290-299; G. TARZIA, *L’Europa del 1993 e il processo civile*, *Istituto Lombardo* 1990, blz. 79 e.v.

(7) Zie Peter STEIN (red.), *Incontro di studi su: Il futuro codice europeo dei contratti*, Milano 1993, waarover Martijn Hesselink in *Katern Europees privaatrecht*, *Ars Aequi Katern* 1994, 50, blz. 2345, 2347.

They may be used to interpret or supplement international uniform law instruments.

They may in addition serve as a model for national and international legislators'.

In vergelijking hiermee zijn de beginselen van de Lando-commissie iets bescheidener:

„(1) Les présents Principes sont destinés à s'appliquer en tant que règles générales du droit des contrats dans les Communautés européennes.

(2) Ils s'appliquent lorsque les parties sont convenues que leur contrat serait régi par eux.

(3) Ils peuvent s'appliquer

a) lorsque les parties sont convenues que leur contrat serait régi par 'les principes généraux du droit', la 'lex mercatoria', ou une expression similaire;

b) lorsque les parties n'ont pas choisi de système ou de règles de droit devant régir leur contrat.

(4) Ils peuvent, en cas d'insuffisance du système ou des règles de droit applicables, procurer la solution de la question posée''.

Beide documenten hebben enkel op het overeenkomstenrecht betrekking; wellicht leent ook het aansprakelijkheidsrecht zich voor een dergelijke exercitie. Limpens heeft er op gewezen dat men in alle landen of groepen van landen met een eenmakingsbeweging steeds is begonnen met de eenmaking van de bepalingen inzake waardepapieren, handelsrecht, verbintenissenrecht, die een uitgesproken economisch aspect vertonen, en slechts veel later met de eenmaking van het personenrecht waar het ideologisch aspect blijkbaar domineert(8).

5. Wat is het belang van deze ontwikkelingen voor het privaatrecht van België en Nederland? In eerste instantie lijkt dat belang niet groot. De wens om een Europees burgerlijk wetboek te ontwikkelen doet nog wat utopistisch aan. Of de praktijk op deze beginselen zit te wachten, moet nog blijken(9). Niettemin kunnen beide documenten

(8) J. LIMPENS, L'Europa fara da se, Mededelingen Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Brussel 1977, blz. 8.

(9) De Commissie-Lando en haar leden hebben hiertoe verschillende bijeenkomsten met praktijkjuristen belegd.

worden gezien als een markeringspunt naar een nieuwe internationalisering van het privaatrecht. In de praktijk kunnen zich gevallen voordoen waarin de beginselen een waardevolle rol spelen⁽¹⁰⁾. Voorts kan de Europese Commissie zich bij haar wetgevingsprojecten laten inspireren door de teksten die in een gremium van deskundigen zijn ontwikkeld.

Voor België en Nederland is een bijkomend punt dat ontwikkelingen als deze niet mogelijk zijn zonder een grondige kennis van de stelsels van privaatrecht van West-Europa en van Europees recht. En wie zijn er in Europa linguïstisch beter geëquipeerd dan juist juristen uit België en Nederland?

Utrecht, juli 1994

Ewoud HONDIUS

(10) Bij het schrijven van deze regelen ben ik juist bezig met het geven van een advies in een zaak van extinctieve verjaring, waar het contract verwijst naar algemene beginselen van contractenrecht (die voor verjaring nog niet zijn ontwikkeld). Aangezien het belang van deze zaak ca BF 60 miljard betreft, kan men niet zeggen dat dit een onbelangrijke kwestie is.